

Nr 20

Utlåtande i anledning av väckt motion angående tidpunkten för avgivande av den årliga redogörelsen för handläggningen av riksdagens skrivelser till Kungl. Maj:t.

Första lagutskottet har behandlat en i andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 97, av herr *Wiklund* i Stockholm. I motionen hemställes, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att den årliga redogörelsen för handläggningen av riksdagens skrivelser till Kungl. Maj:t avgives inom sådan tid, att riksdagens ledamöter beredes tillfälle att i normal ordning utnyttja sin motionsrätt med anledning av innehållet i redogörelsen».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Gällande bestämmelser m. m.

Med skrivelse nr 30, given den 20 januari 1961, har Kungl. Maj:t till årets riksdag avlämnat redogörelse för behandlingen hos Kungl. Maj:t av riksdagens skrivelser. Kungl. Maj:ts skrivelse, som avlämnats till riksdagen den 31 januari 1961, har i kamrarna föredragits och lagts till handlingarna den 3 februari 1961.

Tidigare har redogörelse för behandlingen hos Kungl. Maj:t av riksdagens skrivelser lämnats av JO. Föreskrift härom har varit intagen i 18 § tredje stycket instruktionen den 24 maj 1957 för riksdagens ombudsmän. I enlighet med riksdagens önskemål föreslogs i prop. nr 7 till 1960 års riksdag ändrad lydelse av nämnda instruktion, innebärande att JO befriades från uppgiften att lämna ifrågavarande redogörelse. I propositionen uttalades, att en motsvarande redogörelse i fortsättningen skulle lämnas av Kungl. Maj:t. Riksdagen antog ändringsförslaget, och kungörelse därom utfärdades den 26 februari 1960.

Historik

Enligt 18 § tredje stycket instruktionen för riksdagens ombudsmän den 24 maj 1957 var JO skyldig att årligen före februari månads ingång för riksdagen uppge vilka av föregående riksdagar fattade beslut och gjorda

framställningar som blivit under det sistförflutna året av Kungl. Maj:t gillade och föranlett att bestämmelser utfärdats eller annan åtgärd vidtagits liksom även vilka beslut och framställningar som icke blivit för Kungl. Maj:t föredragna eller av Kungl. Maj:t prövade.

I den första utfärdade instruktionen för JO fanns ingen motsvarighet till det återgivna stadgandet. Redan vid 1810 års riksdag väcktes emellertid förslag, att JO måtte åläggas att mellan riksdagarna, antingen genom framställningar hos Kungl. Maj:t eller ock genom direkta erinringar till vederbörande ämbetsmän på riksdagens vägnar tillse, att dess beslut måtte bli verkställda. Konstitutionsutskottet, som dels fann att förslaget egentliga avsikt var att vinna nödig verkställighet av riksdagens i laga ordning fattade beslut och dels ansåg det som en ovillkorlig plikt att förekomma, att JO fick något aktivt inflytande på den verkställande makten, föreslog ett tillägg till dåvarande 14 § i instruktionen av innehåll, att det skulle åligga JO att vid varje riksdag för riksens ständer uppge, vilka av deras vid sistförflutna riksdag fattade beslut och gjorda framställningar som blivit av Konungen gillade, utfärdade och verkställda. Riksdagen biföll konstitutionsutskottets förslag.

I 1830 års JO-instruktion gjordes ytterligare ett tillägg till 14 § av innehåll, att JO i sin redogörelse till riksdagen skulle uppta även sådana riksdagens beslut och framställningar, som icke blivit föredragna eller avgjorda. I 1915 års och 1941 års JO-instruktioner bibehölls 1830 års bestämmelser i sak oförändrade.

I 1955 års betänkande rörande JO-institutionen m. m. (SOU 1955: 50) övervägde de sakkunniga att helt ersätta JO:s uppgiftsskyldighet med en redovisning i riksdagsberättelsen:

Arbetet med sammanställande av de ifrågavarande uppgifterna är betungande för JO-ämbetet. De bör föreligga i tryck vid riksdagens början och då skall även åtgärder sista konseljdagen av det gångna året redovisas. JO erhåller från departementen uppgift om vad som under året åtgjorts i anledning av riksdagens skrivelser. Dessa uppgifter kontrolleras mot skrivelserna. Därvid ökar tidsnöden ju längre riksdagens höstsession pågår. Det skulle kunna ifrågasättas om icke nu ifrågavarande uppgifter skulle kunna inflyta i den »berättelse om vad i rikets styrelse sedan nästföregående riksdags början sig tilldragit», som Konungen enligt § 34 riksdagsordningen har att vid riksdagens öppnande avge. En redovisning i riksdagsberättelsen torde emellertid böra kontrolleras av något riksdagens organ. Utredningen anser att det i och för sig skulle vara önskvärt att JO kunde befrias från den nu ifrågavarande uppgiftsskyldigheten och det därmed förenade kontrollarbetet men stannar dock för att ej föreslå någon ändring, när något annat riksdagens organ som lämpligen kan handha detta bestyr ej finnes.

Vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition till 1957 års riksdag med förslag till instruktion för riksdagens ombudsmän upptog första lagutskot-

tet frågan om tiden för redovisningen av Kungl. Maj:ts åtgärder. I sitt av riksdagen godkända utlåtande anförde utskottet:

I remissyttrande över 1955 års förslag har dåvarande justitieombudsmannen, under framhållande av att redovisningen av Kungl. Maj:ts åtgärder i anledning av beslut och framställningar av riksdagen är synnerligen betungande på grund av brådskan att iordningställa denna redovisning för intagande i ämbetsberättelsen, ifrågasatt om icke redovisningen kunde få avlämnas skild från ämbetsberättelsen och vid en senare tidpunkt än berättelsen. Detta önskemål, vilket även den nuvarande justitieombudsmannen på förfrågan från utskottet understrukt och som för departementen uppenbärligen ej föranleder någon olägenhet, har utskottet ansett sig böra tillmötesgå. För detta ändamål har viss omredigering skett av 18 §.

Vid 1959 års riksdag väcktes två likalydande motioner (I: 71 och II: 119), vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta upphäva 18 § tredje stycket instruktionen för riksdagens ombudsmän samt i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att Kungl. Maj:t måtte i riksdagsberättelsen ge redogörelser för behandlingen hos Kungl. Maj:t av riksdagens skrivelser.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande i anledning av motionerna yttrade sammansatta konstitutions- och första lagutskottet bland annat:

Enligt utskottets mening bör — — — övervägas om icke JO kan helt befrias från denna arbetsuppgift och redogörelse för behandlingen hos Kungl. Maj:t av riksdagens skrivelser lämnas av Kungl. Maj:t direkt till riksdagen. En så utformad redogörelse kan lämpligen intagas i berättelsen om vad i rikets styrelse sig tilldragit, i likhet med vad för närvarande är fallet exempelvis med redogörelsen för kommittéväsendet, eller i en särskild bilaga till denna berättelse, som skulle kunna avlämnas senare till riksdagen på sätt JO nu gör med sin redogörelse.

I den proposition till 1960 års riksdag, vari föreslogs ovan angivna ändrade lydelse av 18 § instruktionen den 24 maj 1957 för riksdagens ombudsmän (nr 7), anförde föredragande departementschefen, statsrådet Kling, såvitt nu är i fråga, följande:

Uppgifterna bör i möjligaste mån utformas så, att de tillgodoser syftet att i lättillgänglig och översiktlig form informera riksdagen om åtgärder som vidtagits i anledning av dess framställningar till Kungl. Maj:t.

Redogörelsen bör, på grundval av uppgifter från de olika departementen, sammanställas under ledning av ett konsultativt statsråd. Det synes ej erforderligt att sammankoppla redogörelsen med riksdagsberättelsen, utan den torde få avlämnas till riksdagen särskilt genom en Kungl. Maj:ts skrivelse inom den tid som nu gäller för JO:s redogörelse.

För genomförande av förslaget kräves, att 18 § tredje stycket instruktionen för riksdagens ombudsmän upphäves. Frågan om författningsbestämmelser angående redogörelserna enligt den föreslagna nya ordningen torde lämpligen få anstå tills författningsutredningens förslag föreligger. Den nya ordningen bör dock utan avbidan härpå kunna genomföras från och med 1961 års riksdag.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande över propositionen (nr 3) fann första lagutskottet ej anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet

Till och med 1960 har justitieombudsmannen varje år avlämnat redogörelse till riksdagen för behandlingen hos Kungl. Maj:t av riksdagens skrivelser. Skyldighet härtill har åvilat justitieombudsmannen enligt för honom gällande instruktion. Efter en nämnda år vidtagen ändring i instruktionen föreligger icke längre någon dylik förpliktelse för justitieombudsmannen. Vid genomförandet av förändringen förutsattes, att motsvarande redogörelse framdeles skulle avlämnas genom en skrivelse från Kungl. Maj:t till riksdagen. Några bestämmelser om förfaringssättet härvidlag har — i avbidan på författningsutredningens förslag — icke blivit utfärdade.

Till och med 1957 har varit stadgat, att redogörelsen skulle avlämnas vid riksdagens början. Därefter har gällt, att avlämnandet skall äga rum senast före februari månads ingång. Så länge justitieombudsmannen hade att svara för redogörelsens avlämnande, fanns formlig föreskrift rörande tidpunkten. I den proposition till 1960 års riksdag, vari ovan angivna förändringar av instruktionen för riksdagens ombudsmän föreslogs, anförde föredragande departementschefen, att redogörelsen framdeles torde få avlämnas inom den tid, som då gällde för justitieombudsmannens redogörelse.

I förevarande motion har framhållits såsom önskvärt, att redogörelsen avgives samtidigt med riksdagsberättelsen eller i varje fall inom sådan tid i riksdagens början, att riksdagsledamöterna har normal motionstid till sitt förfogande vid granskningen av redogörelsen.

Då riksdagen 1957 på utskottets förslag flyttade tidpunkten för redogörelsens avlämnande, skedde detta för att arbetet med redogörelsen skulle bli mindre betungande för justitieombudsmannen. Samtidigt framhölls, att förändringen uppenbarligen ej skulle föranleda olägenhet för departementen. Frågan, huruvida omläggningen kunde inverka på riksdagsmännens möjligheter att granska redogörelsen, synes däremot icke ha upptagits till övervägande. Några olägenheter i sistnämnda hänseende har icke heller blivit påtalade. Skälet härtill måste vara, att det icke förelegat något behov av att väcka motion på grund av den lämnade redogörelsen. Denna skall ju ange, vad Kungl. Maj:t beslutat med anledning av riksdagens skrivelser. De i redogörelsen förtecknade spörsmålen har alltså redan varit föremål för riksdagens behandling. För den händelse emellertid en riksdagsledamot skulle finna, att behandlingen av ett ärende påkallar uppmärksamhet från riksdagens sida, äger han ju möjlighet att genom interpellation eller enkel

fråga framlägga sina synpunkter och erhålla de upplysningar han kan önska. Även om utskottet i och för sig finner det önskvärt, att här ifrågasvarande redogörelse lämnas riksdagen så snart ske kan, anser utskottet dock skäl icke föreligga att innan författningsutredningen framlagt sina förslag förorda ändring av gällande ordning.

Under hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion, II: 97, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 mars 1961

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Ahlkvist*, Branting, Per Olofsson, Ferdinand Nilsson, Gezelius, Alexanderson, Fagerström och Hilding;

från a n d r a kammaren: fru Gärde Widemar, herr Landgren, fru Johansson, fru Boman*, herrar Östrand, Svensson i Vä, Ekström i Björkvik och Källstad.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.